

ગુજરાત રાજ્યની ગોધરા શહેરી સહકારી બેંકનું નાણાકીય કામગીરીનું વિશ્લેષણ

સહકારી બેંકમાં તેમની નાણાકીય કામગીરી નું ખુબ મહત્વ રહેલું હોય છે અને સહકારી બેંકનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ જ હતો કે ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારમાં રહતા લોકો સુધી ઓછા વ્યાજે વ્યાજે ધિરાણની સુવિધા પૂરી પાડવી અને આ બેંકોના નાણાકીય કામગીરીની તપાસ કરવા માટે તેમના નાણાકીય કાર્યો જેવા કે તેમની પાસે કુલ થાપણો નું પ્રમાણ કેટલું છે તે થાપણો નો ઉપયોગ આ સહકારી બેંક કેમનો કરે છે અને તેમના દ્વારા કેટલા સભ્યોનો ધિરાણ રૂપે લોન આપી છે અને તેમની બેંકમાં રહેલ થાપણો નું વ્યાજ કેટલા પ્રમાણ આપવામાં આવ્યું હતું આમ તેની કાર્યક્ષતા અને સંચાલકીય કામગીરી. બેંકનું કુલ મૂડી રોકાણ અને નફા ખોટ નું પ્રમાણ તેના ખર્ચ પ્રમાણે કેટલું થયું છે અને તેની નાણાકીય કામગીરી હકારાત્મક છે કે નિષ્ફળ નીવડી છે તેમ ગોધરા શહેરી સહકારી સહકારી બેંકની નાણાકીય કામગીરી નું વિશ્લેષણ ગોણ માહિતી નો ઉપયોગ કરી આ સંસોધન આભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે અને આ સંસોધન પેપર દ્વારા બેંકની નાણાકીય કામગીરી ને ધ્યાન માં લઈ તારણો અને સૂચનો કરવામાં આવ્યા છે.

પરિચય :

ભારત દેશ ને આજાદી મળી તે પેહલા આં બેંકની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી ખેતી ક્ષેત્રે સંકળાયલા લોકોને ધિરાણ ની વ્યવસ્થા પૂરી પાડવા અને તેમની આવક માથી બચત કરે તેવા હેતુ થી ભારત માં સહકારી બેંકની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી અને ગ્રામીણ અને અર્ધ શહેરી વિસ્તારો માં આ સહકારી બેંકની કામગીરી નું ખુબ મહત્વ રહ્યું હતું આ સહકારી બેંક ઓછા વ્યાજે ધિરાણ ધીરે છે આમ સહકારી બેંક ની શરૂઆત ૧૯૦૪ થી કાયદાકીય રીતે થઈ હતી આજે તેના ૧૦૦ વર્ષ પૂરા થયા છતાં પણ તેની કામગીરી ખુબ અગત્ય ધરાવે છે અને પેહલી સહકારી બેંક ની સ્થાપના વડોદરા જિલ્લા માં થઈ હતી આમ શહેરી ગ્રામીણ અને મુખ્યત્વે કૃષિ પર નિર્ભર લોકો માટે આ સહકારી બેંકની કામગીરી ખુબ મદદ રૂપ રહી હતી. અને આ સહકારી બેંકો સ્થાપવાનો ખ્યાલ મદ્રાસ સરકારને આવ્યો હતો ત્યાર થી દરેક રાજ્યો માં અને દરેક જિલ્લાઓમાં આ સહકારી બેંક સ્થાપવામાં આવી હતી. સર ફેડરિક નીક્લ્સ નામના વ્યક્તિ જર્મની ગયા અને ત્યાં ખેડોતો ની સમસ્યા માટે કેવી બેંકો સ્થાપિત હેતી તેનો અભ્યાસ કરીને તેમણે ૧૮૫૪-૫૫ માં એક અહેવાલ પ્રસ્તુત કર્યો અને તેમના અહેવાલની સરકાર સમક્ષ રજૂઆત કરવામાં આવી અને તે અહેવાલનો સરકાર દ્વારા સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો અને ત્યારથી ભારતમાં તમામ રાજ્યો અને જિલ્લા અને ગ્રામીણ અને સહરી અમ દરેક વિસ્તારમાં ધીમે ધીમે સહકારી બેંકો સ્થાપવાની શરૂઆત કરી હતી અને આજે દરેક રાજ્યો માં અને જીલ્લા પ્રમાણે આપણે સહકારી બેંકો જોઈ શકીએ છીએ તેની કામગીરી શરૂઆતનાં સમય કર્તા તેમાં સુધારા વધારા કરવામાં આવ્યા હતા. લોકોની જરૂરિયાત ને

ધ્યાન માં રાખી નવી શાખાઓ નું પણ આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું આમ ભારતમાં સહકારી બેન્કનું વ્યાપ ઘણા મોટા પ્રમાણમાં જોવા મળ્યો હતો. અને મુખ્યત્વે ગ્રામીણ ક્ષેત્રે સહકારી બેંકની વિશેષ ભૂમિકા રહી હતી ત્યાર બાદ શહેરી અને અર્ધ ગ્રામીણ ક્ષેત્રે પણ આ સહકારી બેંક અગત્ય ધરાવે છે. તેની સ્થાપના પછી પણ ઘણા સુધારા વધારા કરવામાં આવ્યા હતા અને આજે પણ ભારત માં મુખ્યત્વે ત્રિસ્તરીય માળખું જોવા મળે છે જેમકે કેન્દ્રીય રાજ્ય અને જિલ્લા એમ સહકારી બેન્કોનું માળખું રહેલું છે.

સાહિત્યની સમીક્ષા

એ.મીનાકદેવી (૨૦૧૫) દ્વારા “ A study on financial performance analysis of selected co-operative urban banks in tamilnadu ” વિષય ઉપર સંશોધન હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું જેમાં વર્ષ ૨૦૦૩-૦૪ થી ૨૦૧૨-૧૩ નાં વર્ષ દરમિયાન પસંદગી યુક્ત શેહરી સહકારી બેંકની નાણાકીય કામગીરીનું વિશ્લેષણ તે સંસોધનનો મુખ્ય હેતુ હતો. તે માટે ગોણ માહિતીનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો .શેહરી સહકારી બેંકની નાણાકીય કામગીરી નો અભ્યાસ કરતા જણાવ્યું હતું કે જિલ્લાઓમાં ઇરોડ જિલ્લા સહકારી બેન્કનો કેશ ટુ કરન્ટ એસેટ રેશિયો વિશ્લેષણ દરમિયાન ઉચો રેશિયો જોવા મળીયો હતો કરન્ટ રેશિયોમાં નામાંકલ શેહરી સહકારી બેંકમાં તેનું પ્રમાણ સોથી વધારે હતું લીકવીડ રેશિયો માં તિરુપુર શહેરી સહકારી બેન્કનો ઉચો ગુણોત્તર જોવા મળીયો હતો નેટ વર્કિંગ કેપિટલ ટુ કરન્ટ લાઈબીલીટીશ રેશિયો પણ તિરુપુર માં વધારે હતો આમ પસંદગીયુક ચાર સહકારી બેંકની નાણાકીય કામગીરી વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં ઉપર મુજબ તારણો તારવવામાં આવ્યા હતા .

અભ્યાસના હેતુઓ :

અભ્યાસના મુખ્ય ઉદ્દેશો નીચે મુજબ છે

- ૧) ગોધરા શહેરી સહકારી બેંકની નાણાકીય કામગીરીની ઓળખ
- ૨) ગોધરા શેહરી સહકારી બેંકની નાણાકીય કામગીરી નું વિશ્લેષણ અભ્યાસ

મેથડોલોજી :

આ પેપર એક વિભાવનાત્મક પેપર છે અને તેની માહિતી માટે વિવિધ વેબસાઈટ ,સામયીકો અને સંસોધન પેપર સાથે સહકારી બેન્કના વાર્ષિક અહેવાલો તેમાં મુખ્યત્વે થાપણો, ધિરાણો, ચોખ્ખો નફો, કુલ એસેટ્સ જેવા પરિબલો ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે .

અભ્યાસની મર્યાદા :

આ અભ્યાસની મર્યાદાઓ માટે અને અભ્યાસની સમજ યોગ્ય રીતે થાય તે માટે નીચે મુજબ મર્યાદાઓ આપેલી છે

- ૧) આ અભ્યાસમાં ગોધરા શહેરી સહકારી બેંકને જ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે
- ૨) આ અભ્યાસમાં બે વર્ષના સમય ગાળા ને જ ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે

૩) આ અભ્યાસ માટે બેન્કના વાર્ષિક અહેવાલો અને સંબંધિત ઈન્ટરનેટ સ્ત્રોતો માંથી ગોણ માહિતીનું એકત્રીકરણ કરવામાં આવ્યું છે

અભ્યાસ નો સમયગાળો

આ અભ્યાસ માં ૨૦૧૫-૧૬ અને ૨૦૧૬-૧૭નાં વર્ષનો નાણાકીય અહેવાલનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે અને અહીં બે વર્ષ નાં સમયગાળાને પસંદ કરવામાં આવ્યો છે

વિશ્લેષણ અને અર્થઘટન

અહીં મુખ્યત્વે રેશિયો દ્વારા વિશ્લેષણ કરવાનું નક્કી કર્યું છે અહીં ગોધરા શેહરી સહકારી બેન્કના વાર્ષિક અહેવાલો જેવા કે ૨૦૧૫-૧૬ અને ૨૦૧૬-૧૭નાં વર્ષનાં નાણાકીય અહેવાલનો તુલનાત્મક રેશિયો વિશ્લેષણ કરવાનો છે તે માટે નીચે મુજબના ચલોની માહિતી ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે જે નીચે મુજબ દર્શાવી શકાય .

બેલેન્સ શીટ વિશ્લેષણ

(રૂ .લાખમાં)

યુ.સી.બી. ગોધરા	૨૦૧૫-૧૬	૨૦૧૬ -૧૭
માલિકીના ફંડ	૫૭૮૦.૪૪	૫૯૨૯.૪૧
થાપણો	૪૨૫૯.૧૬	૪૯૪૯.૪૨
ધિરાણો	૨૧૪૪.૫૨	૨૩૦૦.૮૦
ટોટલ એસેટ્સ	૪૧૬૯૮.૭૩	૩૫૧૮૪.૯૯
મૂડી	૧૦૧૩૨.૯૬	૧૧૦૧૬.૩૦
મૂડીરોકાણ	૧૩૫૦૦.૦૦	૧૧૦૧૬.૩૦

Source: annual reports of UCB Godhara from 2015-16 to 2016-17

નફા અને નુકસાન નું વિશ્લેષણ

યુ.સી.બી. ગોધરા	૨૦૧૫-૧૬	૨૦૧૬ -૧૭
વ્યાજ ની કમાણી	૧૬૨૬૫.૭૦	૧૬૨૬૫.૭૧
વ્યાજની ચુકવણી	૧૨૪૨૬.૫૦	૧૪૯૩૯.૯૫
નફા અને નુકસાન	૨૮૨૭.૬૯	૩૨૩૭.૮૬

Source: annual reports of UCB Godhara from 2015-16 to 2016-17

ઉપરોક્ત કોષ્ટક પ્રમાણે માલિકના ફંડ અને થાપણોમાં વધારો થતો જોવા મળીયો હતો સાથે કુલ ધિરાણ અને કુલ એસેટ્સ માં પણ વધારો થયેલ જોવામળે છે પરંતુ મૂડીરોકાણમાં પાછલા વર્ષ કરતા ઘટાડો કરવા છતાંય નફામાં ઘટાડો થયો નહીં પરંતુ તેમાં વધારો થયેલ જોવા મળે છે .

૧) થાપણો થી માલિકીના ફંડ ગુણોત્તર :- થાપણ/માલિકીના ફંડ *૧૦૦

વર્ષ	થાપણો	માલિકીના ફંડસ	ગુણોત્તર
૨૦૧૫-૧૬	૪૨૫૯.૧૬	૫૭૮૦.૪૪	૭૩.૬૮
૨૦૧૬-૧૭	૪૯૪૯.૪૨	૫૯૨૯.૪૧	૮૩.૪૯

ઉપરોક્ત કોષ્ટક થી જાણી સકાય છે કે ગયા વર્ષ કરતા પછીના વર્ષે થાપણો અને માલિકીના ફંડસમાં વધારો થયેલ જોવા મળે છે જેથી કહી શકાય કે ગોધરા શેહરી સહકારી બેંકની થાપણો નાં ગુણોત્તર માં વધારો એ તે બેંકની મજબૂતાઈ બતાવે છે તે પરથી કહી શકાય કે આ બેંકની નાણકીય સ્થિતિ સારી છે અને થાપણો અને માલિકીના ફંડસ માં વધારો તે ગુણોત્તર દ્વારા પ્રતિબિંબિત થાય છે .

૨) થાપણ થી મૂડીરોકાણ ગુણોત્તર:- થાપણ/મૂડીરોકાણ *૧૦૦

વર્ષ	થાપણો	મૂડીરોકાણ	ગુણોત્તર
૨૦૧૫-૧૬	૪૨૫૪.૧૬	૧૩૫૦૦.૦૦	૩૧.૫૪
૨૦૧૬-૧૭	૪૯૪૯.૪૨	૧૧૦૧૬.૩૦	૪૪.૯૨

ઉપરોક્ત કોષ્ટક મુજબ થાપણોમાં વધારો જોવા મળે છે પરંતુ મૂડી રોકાણમાં ગયા વર્ષ કરતા ઓછું મૂડીરોકાણ કરવામાં આવ્યું હતું છતાં પણ તેના ગુણોત્તર માં વધારો થયેલ જોવા મળીયો હતો આથી કહી શકાય કે બને વર્ષ માં ગુણોત્તર ઉંચો છે એટલે કે બેંક થાપણ દારો નાં હિતને સલામત અને સુરક્ષીત રાખવા માટે સક્ષમ છે

૩) થાપણો થી ધિરાણ ગુણોત્તર:- થાપણો/ધિરાણો *૧૦૦

વર્ષ	થાપણો	ધિરાણો	ગુણોત્તર
૨૦૧૫-૧૬	૪૨૫૯.૧૬	૨૧૪૪.૫૨	૫૦.૩૫
૨૦૧૬-૧૭	૪૯૪૯.૪૨	૨૩૦૦.૮૦	૪૬.૪૮

આ કોષ્ટક થાપણો અને ધિરાણો નો ગુણોત્તર દર્શાવે છે અને આ ગુણોત્તર માં વધારો થયેલ જોવા મળે છે જેથી બેંક દ્વારા આપવામાં આવતી લોન નાં પ્રમાણ માં પણ વધારો થસે અને આ ગુણોત્તર પર બેંક ની નફાકારકતા રહેલી હોય છે તેમાં વધારો જોવા મળે છે તે આ રેશિયો દ્વારા પ્રતિબિંબિત કરી સકાય છે .

૪) થાપણ નો ખર્ચ :- થાપણ પર ચૂકવેલ વ્યાજ/કુલ થાપણો *૧૦૦

વર્ષ	થાપણો	થાપણ પર ચૂકવેલ વ્યાજ	ગુણોત્તર
૨૦૧૫-૧૬	૪૨૫૪.૧૬	૧૨૪૨૬.૫૦	૩૪.૨૭
૨૦૧૬-૧૭	૪૯૪૯.૪૨	૧૪૯૩૯.૯૫	૩૩.૧૨

આ કોષ્ટક માં થાપણો અને થાપણો પર ચૂકવેલ વ્યાજનાં ગુણોત્તર ને દર્શાવવામાં આવ્યું છે. જેમાં તેના ગયા વર્ષ કરતા નજીવો ઘટાડો થયો (૧.૧૫) પરંતુ તે ફંડ ખર્ચ ને સૂચિત કરે છે જે ધિરાણ માટે ઉપલબ્ધ છે થાપણોમાં વધારો હોવાથી થાપણ દારોને ચુકવવામાં આવતા વ્યાજનાં પ્રમાણમાં પણ વધારો થયો છે.

૫) વ્યાજ કમાણી રેશિયો :- કુલ લોન્સ/લોન પર મેળવેલ વ્યાજ *૧૦૦

વર્ષ	ધિરાણો	લોન્સ પર મેળવેલ વ્યાજ	ગુણોત્તર
૨૦૧૫-૧૬	૨૧૪૪.૫૨	૧૬૨૬૫.૭૦	૧૩.૧૮
૨૦૧૬-૧૭	૨૩૦૦.૮૦	૧૬૨૬૫.૭૧	૧૪.૧૫

અહીં કોષ્ટક મુજબ ધિરાણો માં જેમ વધારો થશે તેમ ગ્રાહકો માટે લોનના પ્રમાણમાં વધારો થશે અહીં આપેલ લોન પર કમાવેલ વ્યાજના પ્રમાણમાં પણ વધો થાય છે તેના ગુણોત્તર પરથી પ્રતિબિંબિત કરી શકાય છે .

૬) ધિરાણ થી કુલ એસેટ્સ ગુણોત્તર :- ધિરાણ/કુલ એસેટ્સ *૧૦૦

વર્ષ	ધિરાણ	કુલ એસેટ્સ	ગુણોત્તર
૨૦૧૫-૧૬	૨૧૪૪.૫૨	૪૧૬૯૮.૭૩	૫.૧૪
૨૦૧૬-૧૭	૨૩૦૦.૮૦	૩૫૧૮૪.૯૯	૬.૫૩

ઉપરોક્ત કોષ્ટક માં ધિરાણ થી કુલ એસેટ્સ નનો રેશિયો ૫.૧૪ થી વધીને ૬.૫૩ ટકા થયો છે તે બતાવે છે કે ધિરાણ માં પણ વધારો થયો અને કુલ એસેટ્સ માં ઘટાડો થયેલ જોવા મળેલ છે તે સૂચવે છે કે ધિરાણમાં વધારો થશે તો વધારે સારી નફાકારકતા માં પરિણામસે આમ તેના ગુણોત્તર માં વધારો જોવા મળે છે

૭) થાપણો થી મૂડી ગુણોત્તર :- થાપણો/મૂડી * ૧૦૦

વર્ષ	થાપણો	મૂડી	ગુણોત્તર
૨૦૧૫-૧૬	૪૨૫૯.૧૬	૧૦૧૩૨.૯૬	૪૨.૦૩
૨૦૧૬-૧૭	૪૯૪૯.૪૨	૧૧૭૭૦.૭૩	૪૨.૦૪

આ રેશિયો થાપણોની ચુકવણી ની આકસ્મિકતા ને પહોંચી વળવા બેન્કોની ક્ષમતા ને સક્ષમ કરે છે તેનો રેશિયો ૪૨.૦૩ થી ૪૨.૦૪ એમ સ્થિર જોવા મળે છે અને તેના વલણ માં વધારો થતો જોવામળે છે તેમ ખી શકાય છે

૮) કુલ એસેટ્સ પર વળતર :- ચોખ્ખો નફો/કુલ એસેટ્સ *૧૦૦

વર્ષ	ચોખ્ખો નફો	કુલ એસેટ્સ	ગુણોત્તર
૨૦૧૫-૧૬	૨૮૨૭.૬૯	૪૧૬૯૮.૭૩	૬.૭૮
૨૦૧૬-૧૭	૩૨૩૭.૮૬	૩૫૧૮૪.૯૯	૯.૨૦

ઉપરોક્ત કોષ્ટકમાં કુલ એસેટ્સ માટે ચોખ્ખા નફા નો ગુણોત્તર સૂચવે છે અને ચોખ્ખા નફા માં વધારો થાય છે પરંતુ કુલ એસેટ્સ માં ગયા વર્ષ કરતા ૨૦૧૫-૧૬ ઓછું પ્રમાણ જોવા મળિયું છે. પરંતુ તેનો ગુણોત્તર ૬.૭૮ થી વધીને ૯.૨૦ થાય છે આમ કુલ એસેટ્સ માં વધારો કરવાની જુરુર છે .

૯) નેટવોર્થ પર વળતર :- નેટ પ્રોફિટ/નેટ વોર્થ *૧૦૦

વર્ષ	નેટ પ્રોફિટ	નેટ વોર્થ	ગુણોત્તર
૨૦૧૫-૧૬	૨૮૨૭.૬૯	૫૭૮૦.૪૪	૪૮.૯૧
૨૦૧૬-૧૭	૩૨૩૭.૮૬	૫૯૨૯.૪૧	૫૪.૬૦

ઉપરોક્ત કોષ્ટક પરથી કહી શકાય છે કે તે ઇક્વિટી પર વળતર નો ગુણોત્તર દર્શાવે છે તેના ચોખ્ખા નફા માં પણ સતત વધારો થયેલ જોવા મળે છે તેનો ગુણોત્તર ૨૦૧૪-૧૫ માં ૪૮.૯૧ થી વધી ૫૪.૬૦ ટકા થયો છે આમ તેના ગુણોત્તર માં વધારો તે તેના ઇક્વિટી શેર ધારકો નાં પ્રમાણમાં વધારો સૂચવે છે.

૧૦) નેટ પ્રોફિટ મારજીન :- નેટપ્રોફિટ/કુલ થાપણો *૧૦૦

વર્ષ	નેટ પ્રોફિટ	કુલ થાપણો	ગુણોત્તર
૨૦૧૫-૧૬	૨૮૨૭.૬૯	૪૨૫૯.૧૬	૬૬.૩૯
૨૦૧૬-૧૭	૩૨૩૭.૮૬	૪૯૪૯.૪૨	૬૫.૪૧

ઉપરોક્ત ટેબલ દર્શાવે છે કે નેટ પ્રોફિટ અને કુલ થાપણો ગુણોત્તર ૨૦૧૫-૧૬માં ૬૬.૩૯ ટકા થી ઘટીને ૬૫.૪૧ ટકા થયો છે વર્ષ ૨૦૧૬-૧૭ તે બેંક ની નબળી કામગીરી સૂચવે છે કારણ કે આ રેશિયો સંતોષકારક નથી અને કુલ અસ્કયામતો માં ઘટાડો થયેલ છે આ પસંદગી નાં વર્ષ દરમિયાન આ પરિસ્થિતિ જોવા મળી હતી.

સૂચનો

- I. બેંકની નાણાકીય કામગીરીમાં સુધારો લાવવો જોઈએ
- II. બેંકની કુલ અસ્કયામતો અમ વધારો થાય તેવા પ્રયત્નો કરવા જોઈએ
- III. બેંક નાં કર્મચારીઓ ને તાલીમ અને શિક્ષણ યોગ્ય પ્રમાણમાં આપવું જોઈએ
- IV. નવી શાખાઓ નું આયોજન કરવું જોઈએ
- V. લોન માટે યોગ્ય ધિરાણ નીતી ઘડવી જોઈએ જેથી તેની પુનઃપ્રાપ્તિ સરળતા થી થય શકે .

તારણો :-

ઉપરોક્ત ગોધરા શેહરી સહકરી બેન્કના ગુણોત્તર વિશ્લેષણ મુજબ પસંદગી યુત વર્ષ પ્રમાણે થાપણો , મૂડી , ધિરાણો , માંલોકીના ફંડસ માં વધારો થતો જોવા મળે છે અને પાછલા વર્ષ (૨૦૧૫-૧૬) થી ૨૦૧૬-૧૭ નાં વર્ષ માં બેન્કે સ્થિર વિકાસ કર્યો છે અને બેંક નાં કુલ નફામાં પણ નોધા પાત્ર વધારો જોવા મળીયો હતો પરંતુ વિશ્લેષણ મુજબ બેંક તેના મૂડીરોકાણમાં ૨૦૧૫-૧૬ની તુલનામાં ૨૦૧૬-૧૭ માં ઓછુ મૂડીરોકાણ હોવા છતાં બેન્કના નફામાં વધારો થયો છે અને કુલ એસેટ્સ માં ઘટાડો થયો હતો અને કુલ થાપણો નો નફા સાથે ગુણોત્તર વિશ્લેષણ કરતાં ૨૦૧૫-૧૬માં ૬૬.૩૯ ટકા હતું વર્ષ ૨૦૧૬-૧૭માં ૬૫.૪૧ ટકા ગુણોત્તર છે તેમ આ બેંક ને તેની નાણાકીય કામગીરીમાં સુધારા કરવાની જરૂર છે અને તેના બેંક કર્મચારીઓને શિક્ષણ અને તાલીમ ની જરૂર પણ છે તેમ તારણો અને સૂચનો દર્શાવી શકાય છે.

સંદર્ભ

- I. Annual reports of UCB Godhara from 2014-15 to 2015-16
- II. Wikipedia
- III. Google
- IV. Economic political weekly
- V. સહકાર દર્શન ભાગ-૧

Parmar Nagrajbhai Pravinbhai

Visiting faculty

Maninagar Arts College

Copyright © 2012 – 2018 KCG. All Rights Reserved. | Powered By: Knowledge Consortium of Gujarat